

Βάπτισμα της ανάγκης και αποδοχή των αιρετικών και των σχισματικών στην Εκκλησία

/ [Πεμπτούσια· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η μελέτη του ιεροδιακόνου Καισάριου (Δημήτριου) Χρόνη για την Ποιμαντική και τελετουργική προσέγγιση του μυστηρίου του Βαπτίσματος (προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=82351>) σήμερα ασχολείται με δύο εξαιρετικά σχετικά ζητήματα: το λεγόμενο Βάπτισμα της ανάγκης και τον τρόπο εισδοχής των ετεροδόξων στην Εκκλησία.

1.5 «Το Βάπτισμα της ανάγκης».

Το Άγιο Βάπτισμα δεν τελείται πάντοτε υπό ομαλές συνθήκες. Υπάρχουν περιπτώσεις που εκ των πραγμάτων επιβάλλεται η τέλεση του κατά συνοπτικότερο τρόπο, όταν δηλαδή συντρέχει λόγος σοβαρής ασθένειας και μάλιστα κίνδυνος επικειμένου ή και αμέσου θανάτου. Η νηπιακή θνησιμότητα και ο φόβος μήπως το βρέφος αποθάνει αφώτιστο έγινε αιτία επιταχύνσεως του Βαπτίσματος και γενικώς γενικεύσεως του νηπιοβαπτισμού. Αλλά και σε περιπτώσεις ενηλίκων υποψηφίων χριστιανών η πράξη της Εκκλησίας γνώρισε ανά τους αιώνες τέτοιες κατ' οικονομία πρακτικές[60].

Η κανονική νομοθεσία της Εκκλησίας με έμφαση επιστά την προσοχή των κληρικών και των γονέων να βαπτίζουν έγκαιρα τα κινδυνεύοντα σε θάνατο νήπια[61], πόσο μάλλον όταν η σύνοδος της Καρθαγένης απαγόρευσε βάπτισμα νεκρού σώματος (ιη' κανόνας). Κανόνες αποδιδόμενοι στον πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Νικηφόρο (†829) και στον Ιωάννη Νηστευτή (†595) καλύπτουν πολλούς το θέμα αυτό[62]. Οι γονείς ή οι ιερείς εάν αμελήσουν και

πεθάνει αβάπτιστο παιδί, επιτιμούνται[63]. Το βάπτισμα της ανάγκης μπορεί να το τελέσει οποιοσδήποτε διάκονος, μοναχός[64] και λαϊκός, ακόμα και ο πατέρας του παιδιού υπό την προϋπόθεση ότι αυτός είναι χριστιανός[65]. Οι νομοκανονικές συλλογές τις Τουρκοκρατίας, λόγο του συντηρητικού πνεύματος που έχουν απαγορεύουν στις γυναίκες να τελέσουν αυτό το βάπτισμα[66]. Όμως η σύγχρονη πράξη όπως είναι γνωστό απέρριψε αυτό το πνεύμα.

Ωστόσο το Βάπτισμα της ανάγκης, θεωρείται έγκυρο αν και δεν τελείται και το μυστήριο του Χρίσματος. Το 1801 ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Δοσίθεος γράφει περί του θέματος αυτού προς τον Καθολικό Κάτω Ιβηρίας Γρηγόριον τα εξής: «**Όποιος βαπτισθῆ μέσα εἰς το νερόν, ἐκεῖνος εἶναι χριστιανός και πρέπει και να μυρωθῆ, ὅτι το ἅγιον Μύρον εἶναι σφραγίς τῆς πίστεως. Ἐαν δε και τύχη και ἀποθάνῃ και δεν μυρωθῆ πάλιν χριστιανός ἀποθνήσκει**[67]».

Εάν το βρέφος, το οποίο βαπτίσθηκε κατ' ανάγκη από κάποιο λαϊκό, επιζήσει, τότε (όπως τονίζει ο Νικηφόρος Κων/πόλεως ο Ομολογητής) «**οἱ ἐκκλησιαστικοὶ κανόνες ὀρίζουσιν, ἵνα ὁ ἱερεύς ἐκτελέσῃ πᾶσαν τὴν ἱεράν τοῦ βαπτίσματος ἀκολουθίαν ἐπὶ τοῦ βαπτισθέντος ἐκεῖνου βρέφους, ἐκτός τῶν τριῶν καταδύσεων και τῆς ἐπικλήσεως τῆς Ἁγίας Τριάδας**[68]». Φυσικά στην ακολουθία αυτή τελείται κανονικώς το Χρίσμα. Επίσης αν το βρέφος ζήσει, σύμφωνα με διάταξη που περιέχεται στο Νομικόν του Θεοφίλου Καμπανίας «**δεν χρειάζονται αἱ εὐχαὶ και οἱ ἀφορκισμοί**», ενώ λέγονται τα υπόλοιπα της ακολουθίας του Βαπτίσματος[69]. Στην περίπτωση επίσης κατά την οποία η ακολουθία του Βαπτίσματος διακοπεί πριν του Χρίσματος, τότε το Μυστήριο του Χρίσματος τελείται κατά την βάπτισή ενός άλλου βρέφους[70].

Πηγή: ierapostoli.wordpress.com

1.6 «Το Βάπτισμα και ο τρόπος αποδοχής των αιρετικών και των σχισματικών».

Ήδη από των ημερών του Αποστόλου Παύλου διδάσκονταν ότι «ἐν Βάπτισμα[71]» μόνο υπάρχει, η δε διδασκαλία αυτού έχει συμπεριληφθεί στο Σύμβολο της Πίστεως. Εκτός από τους ειδωλολάτρες και γενικώς τους αθέους και αθρήσκους, οι οποίοι προσέρχονται στο Χριστιανισμό και εισέρχονται στην Εκκλησία (μέσω κατήχησης, ομολογίας, βάπτισμα, χρίσμα), τα αρμόδια εκκλησιαστικά όργανα αντιμετωπίζουν πολλές φορές το πρόβλημα της υποδοχής εκείνων, οι οποίοι προσέρχονται από διάφορες αιρετικές και σχισματικές χριστιανικές κοινότητες. Στη περίπτωση αυτή τίθεται το ερώτημα ποια διαδικασία πρέπει να ακολουθείται για να γίνονται αυτοί δεκτοί, κανονικά μέλη της Ορθόδοξης Εκκλησίας[72];

Βασική κανονική αρχή είναι ότι το βάπτισμα των αιρετικών και σχισματικών δεν θεωρείται έγκυρο[73].

Είναι χαρακτηριστικά όσα αποφάσισαν οι σύνοδοι της Μ. Ασίας και της Καρχηδόνας. Ο Κυπριανός έθεσε το θέμα στη σύνοδο της Καρχηδόνας το 255 μ.Χ., η οποία ομόφωνα αποφάσισε ότι το βάπτισμα των αιρετικών είναι άκυρο. Την ίδια

θέση έχουν και οι αποστολικοί κανόνες, οι οποίοι δια του μστ' κανόνα ορίζουν: **«Ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον αἰρετικῶν δεξάμενον βάπτισμα ἢ θυσίαν καθαιρεσθαῖ προστάττομεν. Τις γάρ συμφώνησις Χριστοῦ προς Βελίαρ; ἢ τις μερίς πιστῶ μετά ἀπίστου»**. Αυτή η θέση κρατείται από τους Πατέρες της Εκκλησίας, κυρίως από όσους αγωνίστηκαν κατά των αιρέσεων, και εκφράζει πιστά την ορθόδοξη εκκλησιολογία.

[Συνεχίζεται]

[60] Βλ. Ιωάννου Μ. Φουντούλη, «Το βάπτισμα των ενηλίκων, ο νηπιοβαπτισμός, το βάπτισμα της ανάγκης τελετουργική θεώρηση στο τομ.«ΤΟ ΑΓΙΟΝ ΒΑΠΤΙΣΜΑ» Πρακτικά Α' Πανελληνίου Λειτουργικού Συμποσίου, εκδ του Κλάδου της Επικοινωνιακής και Μορφωτικής Υπηρεσίας της Εκκλησίας της Ελλάδος, ΑΘΗΝΑ 2003 σ. 146

[61] Βλ. Θεοδώρου Ξ. Γιάγκου, «Κανόνες και διατάξεις περί του Ιερού Βαπτίσματος» », τομ. «ΑΓΙΟ ΒΑΠΤΙΣΜΑ», εκδ. Ιερά Μητρόπολη Δράμας, Δράμα 1996, σ. 67.

[62] Βλ. Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής, «Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων των τε Αγίων και πανευφήμων Αποστόλων, και των Ιερών και Οικουμενικών και τοπικών Συνόδων, και των κατά μέρος Αγίων Πατέρων», τομ. Δ'. σελ. 429,431,443.

[63]Βλ. “Νομοκάνων του Cotelarius”, εκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1992. σελ. 87-88.

[64] Βλ. Αλέξανδρου Κορακίδη, «Ιωάσσαφ Εφέσου Βίος-Έργα-Διδασκαλία», εκδ. Παναγόπουλος Νεκτάριος, Αθήνα 1990, σ. 228.

[65] Βλ. Νικοδήμου Μίλας, «Το Εκκλησιαστικόν Δίκαιον της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, μτφρ. Μ. Αποστολοπούλου, Αθήνα 1906, σελ. 791-792.

[66] Βλ. Μανουήλ Μαλαξού, «Νομοκάνων του Μαλαξού», Θήβα 1661, σ. 258.

[67] Βλ. Αρχιμ. Καλλινίκου Δελικάνη, Πατριαρχικά έγγραφα, τομ Γ', Κων/πολις, Πατριαρχικόν Τυπογραφείον,1905, σ. 210.

[68] Βλ. Γ. Ράλλης & Μ. Ποτλής « Σύνταγμα των Θείων και Ιερών Κανόνων των τε Αγίων και πανευφήμων Αποστόλων, και των Ιερών και Οικουμενικών και τοπικών Συνόδων, και των κατά μέρος Αγίων Πατέρων»., σ. 431.

[69] Βλ. Αρχιμ. Καλλινίκου Δελικάνη, Πατριαρχικά έγγραφα, τομ Γ', Κων/πολις,

Πατριαρχικόν Τυπογραφείον,1905, σ 60.

[70]Βλ. Παύλου Μενεβισόγλου, (Μητροπολίτης Σουηδίας καί πάσης Σκανδιναυίας) «Το Άγιον Μύρον εν τή Ορθοδόξω Ανατολική Εκκλησία», Αν.Βλ. τομ. 14, εκδ. Π.Ι.Π.Μ., Θεσσαλονίκη 1971, σ. 204.

[71] Βλ. Εφ. 4,5

[72] Βλ. Παναγιώτη Ι. Μπούμη , «Κανονικόν Δίκαιον» εκδ. Γ' επηυξημένη, εκδ. Γρηγόρης, Αθήνα 2008 σελ. 104.

[73] Βλ. Χρ. Παπαδοπούλου, «Περί τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων», Ἐκκλ. Φάρ, Τομ. ΙΔ. (1915), 469-483• επ. Δ. Γεωργιάδου, «Το βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν», Ν.Σιών περ., τ. ΙΘ' (1924),σελ.73-83,97-112,165-181,253-260•επ. Γερμανοῦ Αἴνου, «Περί τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν», Ὁρθ. περ., τομ. ΚΖ' (1952), 295-326 ἱ. Κοτσώνη, «Αἰρετικῶν βάπτισμα, Θ.Η.Ε. τομ. 1 (1962) σ.1092-1905.